

*Рекомендовано до друку вченою радою
Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки
(протокол № 11 від 25 квітня 2013 р.)*

Редакційна рада «Наукового вісника Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки»

Коцан І. Я., доктор біологічних наук, професор (головний редактор).
Цьось А. В., доктор наук з фізичного виховання і спорту, професор.
Гаврилюк С. В., доктор історичних наук, професор (заступник головного редактора).
Карлін М. І., доктор економічних наук, професор.
Мельник В. М., доктор технічних наук, професор.
Мірченко М. В., доктор філологічних наук, професор.
Свідзинський А. В., доктор фізико-математичних наук, професор.
Смолюк І. О., доктор педагогічних наук, професор.
Яцишин М. М., доктор юридичних наук, професор.

Редакційна колегія

Данилюк Н. О., доктор філологічних наук, професор, головний редактор (Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки).
Гороть Є. І., кандидат філологічних наук, професор, заступник головного редактора (Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки).
Аркушин Г. Л., доктор філологічних наук, професор (Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки).
Мірченко М. В., доктор філологічних наук, професор (Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки).
Булатецька Л. І., кандидат філологічних наук, професор (Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки).
Біскуб І. П., доктор філологічних наук, доцент (Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки).
Бублейник Л. В., доктор філологічних наук, професор (Волинський інститут економіки та менеджменту).
Зацний Ю. А., доктор філологічних наук, професор (Запорізький національний університет).
Перебийніс В. І., доктор філологічних наук, професор (Київський національний лінгвістичний університет).
Сологуб Н. М., доктор філологічних наук, професор (Інститут української мови НАН України).
Швачко С. О., доктор філологічних наук, професор (Сумський державний університет).
Шульгач В. П., доктор філологічних наук, професор (Інститут української мови НАН України).
Мойсієнко В. М., доктор філологічних наук, професор (Житомирський державний університет імені Івана Франка).
Чижевський Ф., доктор габлітований, професор (Університет імені М. Кюрі-Склодовської, м. Люблін, Республіка Польща).
Хроменко А. Т., доктор філологічних наук, професор (Курський державний педагогічний університет, м. Курськ, Російська Федерація).
Фаузер Маріус, доктор філології (Університет м. Фехта, Федеративна Республіка Німеччина).
Левчук І. П., кандидат філологічних наук, доцент, відповідальний секретар (Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки).

Рецензенти

Зацний Ю. А., доктор філологічних наук, професор (Запорізький національний університет).
Мірченко М. В., доктор філологічних наук, професор (Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки).
Перебийніс В. І., доктор філологічних наук, професор (Київський національний лінгвістичний університет).

Журнал є науковим фаховим виданням України, у якому можуть публікуватися результати дисертаційних робіт на здобуття наукових ступенів доктора чи кандидата наук (див. додатки до постанови президії ВАК України від 14.04.2010 р. № 1-05/3).

Редактори і коректори: **В. С. Голюк, Г. О. Дробот, І. Я. Мислива-Бунько, І. В. Могілевська, Л. С. Пашук, В. Є. Сикора, Т. В. Яков'юк.** Технічні редактори: **Л. М. Угонь, М. Б. Філіпович.** Свідоцтво про державну реєстрацію КВ № 19777-9577 ПР від 15.03.2013 р. Наклад 100 пр. Зам. 2828. Адреса редакції: 43025, м. Луцьк, просп. Волі, 13, Східноєвропейський національний університет ім. Лесі Українки. Тел. (0332) 72-83-87. Ел. адреса: vnu_red@ukr.net. Засновник, видавець і виготовлювач – Східноєвропейський національний університет ім. Лесі Українки (43025, м. Луцьк, просп. Волі, 13). 29,5 обл.-вид. арк., 29,76 ум. друк. арк. Свідоцтво Держ. комітету телебачення та радіомовлення України ДК № 4513 від 28.03.2013 р.

© Гончарова В. О. (обкладинка), 2013

© Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки, 2013

Гончарук Світлана

Лінгвостатистичні характеристики антонімів *always – never* у текстах художньої прози 186

✓ **Деркач Наталія**

Специфіка електроакустичного аналізу різновидів пауз
в усній актуалізації політичної промови 190

Довгун Ірина

Класифікація морфем словозмінної парадигми сучасної англійської мови 195

Енікеева Санія

Базові й службові вербоформанти сучасної англійської мови 199

Клименко Ольга

Функціональна трансорієнтація лінгвальних одиниць унаслідок
їхньої внутрішньомовної міграції в сучасній англійській мові 206

Козут Світлана

Особливості функціонування іменникових аугментативів у сучасній англійській мові 211

✓ **Марченко Валентина**

Закономірності взаємодії інтонації в мовленні та музиці 216

Образцова Ольга

Класифікація не-предикатно-структурованих висказувань
по комунікативному типу предложения 221

Осташова Оксана

Типи оцінки в англоязычних художественних текстах XIX–XX століть 227

✓ **Присяжнюк Юлія**

Інформативна й семантична цінність лексичних плеоназмів
у сучасному англійському дискурсі 232

✓ **Рева Наталія**

Статус числівника в журнальній рекламі косметики 235

Сидельникова Лариса

Еволюція літер-ідеограм у французькому письмі IX–XVIII століть 238

РОЗДІЛ VII. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ЛІНГВІСТИЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Бабченко Надія

Графічні засоби передачі невербальної інформації 243

Образцова Олена

Лінійна організація речення з позиції теорії семантико-когнітивного синтаксису 245

Огуй Олександр

Мовна ситуація на Буковині в австрійський період: динаміка крайових мов
у соціолінгвістичному аспекті (1774–1918 рр.) 250

Наші автори 256

Honcharuk Svitlana. Linguostatistical Characteristics of Antonyms *always – never* in the Fiction Texts. The article is devoted to the investigation of linguostatistical characteristics of temporal adverbs *always – never*. The functional research of antonyms with the help of statistical methods determines the actuality of the given investigation. The purpose of the research is to determine the peculiarities of functioning temporal adverbs *always – never* in the texts of fiction. The author tries to solve such tasks: to determine grammatical and lexical combinability of adverbs *always – never* and to compare it with the help of statistical methods. The novelty of the work lies in the comparative analysis of the functioning of the adverbs *always – never* according to their frequency, prevalence, grammatical and lexical combinability. On the basis of the given research the author confirms the fact that frequency is very important parameter of antonymous division. The degree of similarity of models in the kernel exceeds the degree of similarity in the periphery that proves the law of preference.

Key words: frequency, prevalence, combinability, the degree of similarity, kernel, periphery, chi-square.

Стаття надійшла до редколегії
22.03.2013 р.

УДК 811.111'342.9

Наталія Деркач

Специфіка електроакустичного аналізу різновидів пауз в усній актуалізації політичної промови

У статті описано особливості здійснення електроакустичного аналізу різних типів пауз у тексті публічного політичного виступу, що являє собою зразок заздалегідь підготовленого усного мовлення індивіда. Розглянуто прийоми обчислення абсолютної тривалості пауз із перервою у звучанні з урахуванням подовження звуків перед паузою і гортанної змички шумних проривних приголосних. Розкрито алгоритм визначення тривалості незаповнених, заповнених та змішаних пауз хезитації. З'ясовано принципи встановлення відносної тривалості пауз і наведено результати розподілу різних за тривалістю пауз у межах аналізованої політичної промови.

Ключові слова: абсолютна й відносна тривалість паузи, логічна пауза, пауза хезитації, між- і внутрішньосинтагмена пауза.

Постановка наукової проблеми та її значення. Сьогодні, на етапі розвитку комп'ютерних технологій, з'являються нові можливості для здійснення електроакустичного аналізу усного мовленнєвого матеріалу, додаткового поштовху набуває вивчення акустичної специфіки різномірних фонетичних одиниць. Проте процес накопичення емпіричних даних суттєво ускладнюється внаслідок відсутності чітких методологічних процедур інструментального аналізу сегментних і надсегментних засобів, у тому числі й пауз, що функціонують у межах усних текстів, різних за стилістичним спрямуванням та ступенем спонтанності актуалізації.

Мета цієї статті – систематизувати й уточнити прийоми електроакустичного аналізу різновидів пауз на матеріалі політичної промови Б. Обама «Speech On Education» від 10 березня 2009 р.

Виклад основного матеріалу та обґрунтування отриманих результатів дослідження. Як відомо, виступи перед великою аудиторією слухачів характеризуються наближеністю до художнього стилю мовлення і невисоким рівнем спонтанності актуалізації, а отже, для них природним є домінування логічних інтонаційних пауз [10, с. 73–74], локалізація яких зазвичай установлюється на основі попереднього слухового аналізу.

Логічні паузи використовують для членування мовленнєвого потоку на інтоногрупи й фрази, що зумовлено специфікою мислення людини та синтаксичною будовою висловлень. За способом своєї реалізації такі паузи поділяють на паузи з перервою та без перерви у звучанні. На етапі електроакустичного аналізу пауз їхня абсолютна тривалість вимірюється в секундах або мілісекундах із застосуванням спеціального програмного забезпечення, зокрема програми *Cool Edit Pro*. Для різновидів аналізованих пауз здійснення вимірів має певні особливості.

З огляду на виконання паузами функції макросегментації мовленнєвого повідомлення [6, с. 84], їх поділяють на такі типи: а) паузи між інтоногрупами всередині висловлення (короткі (ξ) й середні (||)); б) паузи між висловленнями (|||); в) паузи, що використовуються для розмежування фоноабзаців і довгих надфразних єдностей (||||). Зазначимо, що віднесення паузи до однієї з цих груп пов'язане, насамперед, з її позицією та функцією в тексті. При цьому не спостерігається однозначної кореляції між тривалістю паузи і її локалізацією, тобто паузи між інтоногрупами не є за визначенням короткими, між реченнями – довгими, а між фоноабзацами – наддовгими, хоча така тенденція існує. Тривалість окремої паузи визначається сукупністю факторів, наприклад, чи є пауза суто логічною, чи поєднується з дихальною, психологічною паузою тощо.

Для пауз із перервою у звучанні (англ. *silent pauses* [13, с. 536]) типове повне припинення артикуляції й акустичного сигналу та падіння інтенсивності до нуля [10, с. 67–70; 2, с. 73]. Такі паузи є універсальним засобом сегментації усного мовлення на синтагми й фрази [13, с. 536; 4, с. 117]. Матеріал аналізованої промови президента США Б. Обами «Speech On Education» від 10 березня 2009 р. [14] демонструє абсолютне переважання цього типу пауз при розмежуванні висловлень і фоноабзаців. Інструментальне обчислення пауз із перервою у звучанні є нескладним. Якщо перед паузою не фіксується подовження звуків, залишається лише встановити тривалість відрізка тиші, використовуючи для цього програму *Cool Edit Pro*. Ділянку з нульовою акустичною активністю легше ідентифікувати, аналізуючи аудіозапис у режимі *Spectral view* спектрального зображення звукового сигналу. Абсолютну тривалість пауз наводять у дужках після відповідного позначення паузи, напр., *Of course, ξ (0,55 c) we've heard all this | (0,772 c) year after year after year after year | (1,008 c) – and far too little has changed || (1,119 c)*.

Сприйняття пауз без перерви у звучанні, або перцептивних (англ. *pauses of perception*), зумовлене психолінгвістичними особливостями функціонування слухової системи людини [1, с. 118]. Відсутність перерви у звучанні компенсується сприйнятими на слух перепадами на рівні мелодики, інтенсивності й темпу, хоча іноді паузу вдається розпізнати і в умовах слабших інтонаційних контрастів [10, с. 67–69]. Ідентифікації паузи за відсутності відповідного акустичного стимулу сприяє наявність у мовній свідомості слухача певних психолінгвістичних асоціацій щодо норм паузації, зумовлених синтаксисом речення і тексту [4, с. 117], так званих точок очікування [10, с. 67–69].

Перцептивні паузи легше розпізнати, якщо їхня поява супроводжується подовженням останнього звука, складу або ритмогрупи перед стиком [6, с. 92–93]. Зазначимо, що таке подовження істотно й для ідентифікації фізичної паузи. Наприклад, *I appreciate ξ such [sʌtʃ:] ξ (0 c) a warm welcome.* || Щоб точно встановити тривалість паузи, обчислимо тривалість звука [tʃ] в різних позиціях у словах, що не межують із паузою, напр., *each (0,119 c), chamber (0,119 c), chance (0,102 c), century (0,106 c)*. Отже, середня тривалість звука [tʃ] для мовця в межах аналізованої промови становить близько 0,11 с. У зафіксованому випадку артикуляція африкати триває 0,308 с, що у 2,8 раза перевищує норму. Отже, можна говорити про наявність заповненої паузи, тривалість якої обчислюємо вирахуванням із загальної тривалості [tʃ] в слові *such* установленої нами середньої тривалості цього звука: 0,308 с – 0,11с = 0,198 с. Наведемо ще один приклад подовження звука [tʃ] перед паузою: *Thank you ξ (0 c) so much [mʌtʃ:] (0,243 c)*. Утім подовжуватися може не тільки останній звук перед паузою, а й медіальний або ініціальний, напр. [...] *the desire to | (1,179 c) create jobs [dʒɑ:bz]* – тривалість звука [ɑ:] становить 0,335 с, порівняно з 0,167 с його не подовженої вимови в слові *jobs*.

Окремого розгляду потребує той факт, що зупинка фонації характеризує не тільки паузи, а й глухі проривні приголосні /p/, /t/, /k/, а отже, при визначенні тривалості паузи перед словом, що починається з такого приголосного, або ж після слова, що закінчується на нього, потрібно брати до уваги середню тривалість звука в аналізованому мовленнєвому повідомленні. Для того щоб обчислити паузу, середню тривалість звука слід вирахувати із загальної тривалості відрізка тиші. Наприклад, у реченні *So let there be no doubt:| the future belongs ξ to ξ the nation ξ that best educates its citizens*||, слово *doubt* вимовляється як /daʊt/, тобто, звук /t/ актуалізується як гортанна змичка /t/, що на акустичному рівні являє собою ділянку з нульовою акустичною активністю. За словом *doubt* слідує пауза та, згідно з описаним вище алгоритмом, щоб точно її виміряти, потрібно від загальної тривалості відрізка тиші, що розпочинається після звука /aʊ/ і становить 1,074 с, відняти середню тривалість звука /t/ у цій промові – 0,04 с, отримуємо тривалість паузи 1,034 с.

Якщо ж пауза дзвінка й наявне певне відлуння, у роботі [3, с. 278] рекомендується із загальної тривалості звучання вирахувати суму середньої тривалості останнього звука до паузи та першого звука після неї. Для спрощення експерименту дослідник пропонує записувати речення з паузами між дзвінкими звуками або принаймні не між проривними приголосними, утім природний мовленнєвий матеріал, зазвичай, не дає можливості для такої вибірковості.

У підготовлених усних текстах (наприклад при читанні вголос, напам'ять тощо) паузи переважно зумовлені синтаксичним членуванням. Натомість при спонтанному спілкуванні мовцеві доводиться одночасно планувати своє висловлення й озвучувати його [12, с. 174]. У цих умовах з'являється значна кількість пауз хезитації, що відображають процес пошуку потрібних лексичних одиниць і перебудов синтаксичних конструкцій у процесі породження мовлення [7, с. 44]. Паузи хезитації, міжсинтагмені й внутрішньосинтагмені, полегшують мовцеві планування лексико-граматичної структури висловлення. Міжсинтагмені паузи хезитації є своєрідним зрощенням інтонаційно-смыслового членування з хезитацією і сприймаються як задовгі, порівняно з типовими для цих позицій логічними паузами [9, с. 149–150].

В умовах аналізованого нами публічного виступу кількість пауз хезитації, обмовок і виправлень доволі незначна, зважаючи на підготовленість промови й значний ораторський досвід Б. Обама. Пауз хезитації багато в першому, спонтанному вступному тематичному блоці, метою якого є подяка аудиторії за теплий прийом та встановлення контакту зі слухачами. Поява хезитацій у тематичному фрагменті, що містить спогади Б. Обама про роки дитинства, зумовлена їхньою спонтанністю або спробою досягнення ефекту спонтанності, мрійливості, гумору.

Розрізняють незаповнені, заповнені, змішані паузи хезитації [5, с. 25–27]. *Незаповнені*, незаплановані паузи хезитації часто трапляються всередині синтагми й позначені відсутністю акустичного сигналу [9, с. 149–150], напр.: *And thank you for the great work that you are* § (0,183 с) *doing each and every day.* || [...] *and lift caps on the number of allowable charter schools, wherever* § (0,235 с) *such caps are in place.* Фізично вони нічим не відрізняються від логічних, запланованих пауз, а в разі їхнього злиття з логічними паузами на межі синтагм можливе загальне збільшення тривалості пауз і зміни в мелодичі [7, с. 43].

Заповнені (англ. *filled*) або озвучені (англ. *voiced*) паузи хезитації демонструють вагання чи сумнів мовця і мають два різновиди. До першого належать вставні слова, напр. *I think, I suppose, you know, in fact, you see*, що мають певне, хоча й незначне, смыслове навантаження, концентрують увагу мовця на важливому аспекті висловлення та сукупно з іншими просодичними засобами інтенсифікують його в тексті. Зазначимо: широке розуміння явища хезитації охоплює також уживання слів-паразитів, автоматизовані, інколи перекручені повтори слів та інтоногруп або їхніх частин, що не мають комунікативного навантаження [7, с. 43; 13, с. 536; 4, с. 117], а також різноманітні спонтанні перебудови структури висловлення – додавання, виправлення, повернення, підхвату тощо [9, с. 149–150; 5, с. 165–167].

Другим різновидом хезитацій є беззмстовні вокалізації, що не мають комунікативного навантаження і виконують переважно фатичну функцію. У межах британського вимовного стандарту та багатьох інших діалектів англійської мови такі вокалізації зазвичай уключають голосні /ə/, /ɜ:/, /ɑ:/, з назалізацією /m/ або без неї й із варіюючою тривалістю [13, с. 536; 4, с. 117; 11, с. 36], напр., *Thank you so much.* || ə: (0,714 с) *Please,* § (0 с) *everybody have a seat.* ||

Змішані паузи хезитації поєднують заповнену та незаповнену перерву у звучанні. За ступенем складності їх поділяють [5, с. 25–27] на дві групи. По-перше, це паузи, ускладнені появою певного нелексічного звукосполучення або комбінації декількох таких елементів. Їхня тривалість загалом може перевищувати три секунди. Наприклад, *Some of you I've gotten a chance to know;* § *many of you I'm meeting for the first time.* || *But* | (тиша (0,562 с) + а: (0,4 с) + ə: (0,66 с) = 1,622 с) *the spirit of the U.S. Hispanic Chamber of Commerce* [...]. До другої групи належать змішані паузи зі складнішою структурою, що передбачає наявність декількох заповнювачів, зокрема нелексічних звукосполучень, сполучників, артиклів, прийменників тощо. Кількість можливих комбінацій досить велика, напр. ...*amm*...; *and*...*əə*...; ...*amm*...*the*...*əə*; ...*to*...*to*...*əmm*, й такі паузи часто є наддовгими [5, с. 25–27]. Наприклад, *And thank you for the great work | that you are* § *doing each and every day.* || (тиша (0,66 с) + а:ənd (0,736 с) + а:ə: (0,681 с) + аі (0,324 с) = 2,401 с) *I appreciate* § (тиша (0,119) + ə: (0,189) = 0,308) *such a warm welcome.* ||

Внутрішньосинтагмені паузи хезитації (незаповнені, заповнені й змішані) є свідченням невпевненості, сумніву та вагання мовця і з'являються, суттєво модифікуючи інтонаційний рисунок висловлення [7, с. 43], коли мовець у пошуці потрібного слова розриває словосполучення з тісним смисловим і синтаксичним зв'язком [9, с. 149–150, 184–185]. Оскільки такі паузи неочікувані для слухача й не несуть для нього корисної інформації, у разі їхньої нетривалості вони не сприймаються навіть за умови відповідного просодичного контексту, тобто наявності значних перепадів темпу, мелодики й інтенсивності [10, с. 67–69]. Як зазначено в роботі [6, с. 87], аудитори навіть схильні оцінювати внутрішньосинтагмені паузи як міжсинтагмені, зміщуючи їх до кінця синтагм.

Перед паузою хезитації, усередині інтоногрупи або на її межі, часто простежується розтягування складу як результат збільшеної у 2–9 разів, порівняно з очікуваною при цьому темпі мовлення, тривалості одного його звука, часто останнього, напр. *He's [hizz] in the middle of doing it now. I don't know what you [ju:u:] arranged* [11, 39–40; 2, 68]. Подовження звука характеризується максимумом артикуляційної напруженості (слабкості, м'якості) й ідентифікується в мові як паузальний альтернант [2, с. 73]. Так, у висловленні *Thank you for the ξ wonderful introduction, David* зафіксовано міжсинтагмену паузу після означеного артикля, ускладнену подовженням /ði:/. Обчислюючи тривалість паузи, із загальної тривалості /i:./ 0,266 с вираховуємо середню тривалість звука /i:/ – 0,114 с й до отриманого результату 0,152 с додаємо тривалість незаповненої паузи 0,171 с, маємо 0,323 с. Зазначимо тут, що подовження звуків відбувається у двох випадках – як результат хезитації (напр., *So let there be no doubt:| the future belong ξ s to ξ the nation ξ that best educates its citizens|*) або внаслідок емпізи (напр. *Just a thiiird ξ of our 13- ξ and 14-year-olds ξ can read as well as they should|*).

Зрозуміло, що абсолютна тривалість інтонаційних пауз не є достатньо показовою при аналізі просодичної організації мовленнєвого повідомлення, адже засновуючись лише на тривалості відповідного часового інтервалу, складно сказати, чи є пауза довгою, чи короткою. Більше того, тривалість пауз у різних усних текстах, як правило, залежить від індивідуального й ситуативно зумовленого темпу мовлення людини: чим він швидший, тим коротші паузи, і навпаки, сповільнення темпу, зазвичай, призводить до збільшення тривалості пауз [8, с. 71; 10, с. 71–72].

Саме тому прийнято встановлювати відносну тривалість пауз, критерієм для визначення якої в різних дослідженнях [2, с. 77–79; 7, с. 43; 11, с. 39–40] є тривалість фонем, складу, ритмогрупи, особливо фінальної, що має найбільший психолінгвістичний ефект на перцептивну пам'ять мовця і слухача. Наприклад, половина ритмогрупи становить коротку паузу, одна ритмогрупа – малу, дві – середню, три – довгу, чотири й більше – наддовгу [2, с. 77–79; 6, с. 95]. Утім на практиці такі розрахунки пов'язані з низкою складнощів, оскільки навіть при стабільному темпі ритмогрупи є нерівнозначними.

Оптимальною для встановлення відносної тривалості пауз є поширена методика (див., напр. [8, с. 54]), згідно з якою в аналізованому тексті промови знаходимо найдовшу паузу між репліками, не перервану аплодисментами, і приймаємо її за 100 %, напр. 1,63 с. Далі пропорційно визначаємо тривалість мінімальної паузи (0–20 %, тобто 0–0,326 с), короткої (21–40 %, тобто 0,327–0,652 с), середньої (41–60 %, тобто 0,653–0,979 с), збільшеної (61–80 %, тобто 0,98–1,3 с) і максимальної (81–100 %, тобто 1,31–1,63 с). Виділення 4–5 різновидів пауз за критерієм їхньої тривалості типово для більшості фонетичних досліджень та досить інформативне на рівні електроакустичного аналізу. Зауважимо, що при проведенні аудиторського аналізу із залученням інформантів найефективнішим є поділ пауз на три групи – короткі, середні й довгі, – оскільки, як зауважують автори роботи [6, с. 94], чим дрібніша класифікація, тим меншою є однорідність і надійність результатів, отримуваних від аудиторів.

Аналіз структури досліджуваної промови Б. Обами показав, що вона складається з привітання-вступу, основної частини, що включає сім тематичних блоків, які охоплюють загалом 26 тематичних фрагментів – параграфів, і прощання. Більшість пауз між тематичними блоками й фрагментами є максимальними (66,7 %), натомість кількість збільшених і середніх пауз становить 18,5 % і 14,8 %, відповідно. Варіювання тривалості паузи між текстовими одиницями від середньої до максимальної пов'язане з демонстрацією різних відношень між ними – семантичної близькості, протиставлення, емпатичного виділення тощо. Цікаво відзначити, що середні й збільшені паузи часто з'являються на межах тематичних блоків, забезпечуючи більшу зв'язність політичного виступу. Відзначено, що

тривалість паузи типово зменшується перед тематичним фрагментом, який містить обіцянки щодо майбутньої програми дій адміністрації Б. Обама.

Більшість пауз між висловленнями всередині тематичних фрагментів є середніми (36,6 % максимальними (23,7 %) або збільшеними (22,7 %). Кількість коротких і мінімальних пауз між висловленнями доволі незначна й дорівнює 13,4 % і 3,6 %, відповідно. Між інтоногрупами частотні мінімальні паузи (69,8 %), короткі паузи становлять 20,8 % від загальної кількості. Кількість пауз і більшою тривалістю незначна.

Висновки та перспективи подальшого дослідження. Отже, дослідження особливостей інструментального вимірювання абсолютної тривалості логічних пауз із перервою і без перерви у звучанні що трапляються на межі інтоногруп, висловлень і фоноабзаців, показав, що визначення тривалості логічних фізичних та перцептивних пауз має здійснюватися з урахуванням неемфатичного подовження звуків перед паузою, реалізації гортанної змички шумних проривних приголосних і специфіки дзвінкої паузи. Установлення тривалості заповнених та змішаних пауз хезитації різних типів здійснюється з урахуванням усіх їхніх елементів: відрізків із нульовою акустичною активністю, беззмістовних вокалізацій, повторів і виправлень слів або їхніх частин та інших заповнювачів. Аналіз відносної тривалості пауз передбачає виявлення найтривалішої паузи між репліками мовця, що не переривається аплодисментами, і застосування п'ятирівневого розподілу пауз на мінімальні, короткі, середні, збільшені та максимальні.

Перспективним напрямом подальших експериментально-фонетичних досліджень пауз в англійському мовленні вбачаємо вивчення психологічних і когнітивних механізмів їхнього слухового сприйняття, що лежать в основі розбіжностей, часом парадоксальних, між даними електроакустичного аналізу паузації й результатами перцептивного аналізу мовленнєвого матеріалу аудиторями.

Джерела та література

1. Артёмов В. А. Метод структурно-функционального изучения речевой интонации / В. А. Артёмов. – М. : Наука, 1974. – 160 с.
2. Дубовский Ю. А. Анализ интонации усного текста и его составляющих / Ю. А. Дубовский. – Мн : Выш. шк., 1978. – 137 с.
3. Зиндер Л. Р. Общая фонетика / Л. Р. Зиндер. – Л. : Изд-во Ленинград. ун-та, 1960. – 336 с.
4. Калита А. А. A Concise Dictionary of Phonetic Terms / Словник фонетичних термінів (короткий) (англ. мовою) / А. А. Калита, Л. І. Тараненко. – Тернопіль : Підручники і посібники, 2010. – 256 с.
5. Мелещенко Л. В. Роль пауз колебания в спонтанном монологическом тексте / Л. В. Мелещенко // Просодия устного текста : сб. науч. тр. – Вып. 298. – М. : [б. и.], 1987. – С. 23–29.
6. Потапова Р. К. Средства фонетического членения речевого потока в немецком и русском языках : уч. пособие / Р. К. Потапова, Л. П. Блохина. – М. : МГПИИЯ им. М. Тореца, 1986. – 115 с.
7. Светозарова Н. Д. Интонационная система русского языка / Наталия Дмитриевна Светозарова. – Л. : Изд-во Ленинград. ун-та, 1982. – 175 с.
8. Тараненко Л. І. Просодична зв'язність англійської прозової байки : монографія / Л. І. Тараненко. – К. : ТОВ «Агентство «Україна», 2008. – 204 с.
9. Фонетика спонтанной речи / Л. В. Бондарко, Л. А. Вербицкая, Н. И. Гейльман [и др.] ; под ред. Н. Д. Светозаровой. – Л. : Изд-во Ленинград. ун-та, 1988. – 248 с.
10. Цеплитис Л. К. Анализ английской речевой интонации / Л. К. Цеплитис. – Рига : Зинатне, 1974. – 270 с.
11. Cruttenden A. Intonation / Alan Cruttenden. – Cambridge : Cambridge University Press, 1995. – 216 p.
12. Crystal D. The Cambridge Encyclopedia of the English Language / David Crystal. – Cambridge : Cambridge University Press, 1997. – 480 p.
13. Laver J. Principles of Phonetics / John Laver. – Cambridge : Cambridge University Press, 1994. – 400 p.
14. Obama B. Speech On Education [Electronic resource] B. Obama. – Washington : Hispanic Chamber of Commerce, 2009. – March 10th. – Mode of access : <http://thisweekwithbarackobama.blogspot.com/2009/03/president-obamas-speech-on-education.html>

Деркач Наталья. Специфика электроакустического анализа пауз в устной актуализации политической речи. В статье описываются особенности осуществления электроакустического анализа разных типов пауз в тексте публичного политического выступления, представляющего собой образец заранее подготовленной устной речи индивида. Рассмотрены приёмы вычисления абсолютной длительности пауз с перерывом в звучании, с учётом удлинения звуков перед паузой, гортанной смычки шумных прорывных согласных и наличия звонкой паузы. Раскрыт алгоритм определения длительности пауз хезитации, подразделяемых на незаполненные паузы, паузы, заполненные повторами, исправлениями, артиклями, союзами, бессодержательными

вокалізаціями, а також смешанные паузы, содержащие различные комбинации перечисленных выше компонентов. Выяснены принципы определения относительной длительности пауз и их разграничения на минимальные, краткие, средние, увеличенные и максимальные. Приведены данные экспериментально-фонетического исследования актуализации разных по длительности пауз в пределах анализируемой политической речи.

Ключевые слова: абсолютная и относительная длительность паузы, логическая пауза, пауза хезитации, меж- и внутрисинтагменная пауза.

Derkach Nataliya. Specificity of the Electroacoustic Analysis of Pauses in the Public Speech Oral Actualization. The article describes the peculiarities of the electroacoustic analysis of different pauses, found in the public political address, which is an example of individual's oral speech, prepared in advance. Methods of calculating the pauses' absolute duration are considered with regard for the prolongation of sounds before a pause, glottal closure of noise stop consonants and the availability of a voiced pause. The algorithm is disclosed, determining the duration of hesitation pauses, subdivided into unfilled pauses, pauses, filled with repetitions and corrections of words, articles, conjunctions, meaningless vocalizations, and mixed pauses containing various combinations of the above mentioned components. The principles of determining the pauses' relative duration and their differentiation into minimal, short, medium, increased and maximum ones are clarified. The experimental phonetic research data are supplied, related to the actualization of pauses with different duration within the analyzed political speech.

Key words: absolute and relative duration of the pause, logical pause, hesitation pause, inter-syntagmatic pause, intra-syntagmatic pause.

Стаття надійшла до редколегії
27.03.2013 р.

УДК 811.111'344'366

Ірина Довгун

Класифікація морфонеми словозмінної парадигми сучасної англійської мови

У статті наведено визначення морфонеми як абстрактної одиниці морфології, яку використовують для опису морфологічно зумовлених фонемних чергувань у морфах певної морфеми, та представлено класифікацію морфонеми словозмінної парадигми сучасної англійської мови. Морфонеми згруповано за частинами мови, за диференційними ознаками фонем, за кількістю морфем певної морфеми, за кількістю фонем у морфемі, за кількістю граматичних значень. Розглянуто також питання щодо функцій морфонеми у мові.

Ключові слова: морфонема, фонемні чергування.

Постановка наукової проблеми та її значення. Проблема дефініції та статусу морфонеми не має єдиної інтерпретації з боку представників різних лінгвістичних шкіл і напрямів. Проте вчення про морфонеми не втратило своєї значущості й становить фундаментальну основу для численних досліджень із цієї актуальної проблематики. Визнання чи невизнання морфонеми, вибір способу її трактування залежить від фонологічних і морфологічних позицій дослідника, а також від обстоюваного ним підходу до інтерпретації морфології як науки, її об'єкта дослідження, завдань, критеріїв виділення морфологічних явищ.

Термін «морфонема» розуміємо як абстрактну одиницю морфології, яку використовують для найбільш раціонального опису фонемних чергувань у морфах однієї й тієї самої морфеми, передає певне граматичне значення і представлена в морфемі як альтернатива фонемі з фонемою, групою фонем або фонемним нулем.

Мета статті – здійснити класифікацію морфонеми словозмінної парадигми сучасної англійської мови й описати функції, які вони виконують. Окреслена мета передбачає розв'язування таких завдань: 1) представити класифікацію морфонеми; 2) визначити їх функції. Для однорідності підходу до матеріалу до уваги бралися лише ті морфонеми, що представлені в кореневих морфемах і беруть участь у формотворчих процесах. Загальна кількість матеріалу, на якому виокремлювалися типи морфонеми, становить 189 кореневих морфем, виявлених у результаті суцільного обстеження словника сучасної англійської мови (LDCE) [1].